

УДК 338.486

ТРАНСКОРДОННИЙ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Ж.І. Бучко, Я.І. Меленко

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті досліджено тенденції міжкультурної взаємодії транскордонного співробітництва України та Польщі в галузі туризму. Визначено процеси міжкультурної комунікації через аналіз програм транскордонних проектів та результатів їх реалізації в аспекті українсько-польської туристичної співпраці. На прикладі транскордонних проектів, що реалізовувалися протягом останніх 20-ти років, виявлено їх вплив на сталий розвиток туризму в Чернівецькій області. Визначено ряд культурних подій та заходів, що сприяють міжкультурній комунікації в галузі польсько-українського туризму.

Ключові слова: транскордонна співпраця, транскордонний туризм, транскордонний проект, євро регіони, міжкультурна комунікація.

Постановка проблеми. Міжнародний туризм є одним із важливих напрямків, який приносить значні надходження у бюджети країн. Польща є стратегічним партнером України не тільки на регіональному рівні, але і на рівні інтеграційних процесів з Європейським Союзом. Взаємодія Польщі і України в галузі туризму постійно зростає, тому загальний аналіз тенденцій на ринку туристичних послуг у рамках транскордонного співробітництва вимагає системного і детального аналізу.

Метою публікації є аналіз тенденцій міжкультурної комунікації польсько-українського співробітництва в галузі туризму в Карпатському регіоні, зокрема в Чернівецькій області.

Аналіз публікацій і досліджень. Питанням міжкультурної комунікації свого

часу присвятили праці М'язова І.Ю., Бацевич Ф.С. Дослідники Мишланова С.Л., Пермякова Т.М. визначили, що «міжкультурна комунікація» – це процес спілкування (вербального й невербального) між комунікантами, котрі є носіями різних культур та мов, або сукупність специфічних процесів взаємодії людей, що належать до різних культур та мов [3].

Міжкультурна комунікація тісно пов'язана з туризмом, адже туризм був і залишається важливою формою міжкультурних контактів. Міжкультурна комунікація в туризмі відображає не лише пошуки культурної єдності, а й тенденції до збереження культурної своєрідності.

Результати досліджень. Українсько-польська транскордонна співпраця на теренах Чернівецької області розпочалася в рамках програми технічної допомоги в 1996 р. Її було спрямовано на підтримку розвитку транскордонного співробітництва між Україною (та іншими країнами за програмою TACIS – Білоруссю, Росією та Молдовою) з тоді ще країнами-кандидатами з Центральної і Східної Європи. Загальний обсяг фінансування програм транскордонної співпраці в рамках TACIS в 1996–2003 рр. становив 257 млн євро. Програма транскордонного співробітництва TACIS доповнювала подібну програму в рамках PHARE, покликану підвищити рівень співпраці між країнами-сусідами і забезпечити підтримку прикордонних регіонів країн, що приєдналися до ЄС у 2004 р., а також цими країнами та тими, що вже були членами ЄС.

Протягом 1996–2003 рр. підтримка програмам транскордонної співпраці для України надавалася за трьома пріорите-

тами: прикордонна інфраструктура, захист довкілля та розвиток прикордонних регіонів. Протягом цього етапу програми було модернізовано прикордонні переходи в Ягодині та Раві-Руській, реалізовано проекти моніторингу прикордонних рік та надано підтримку Львівській, Івано-Франківській та Чернівецькій областям, що входять до Карпатського Єврорегіону.

У 2004–2006 рр. Україна також брала участь у спільній програмі TACIS-INTERREG, що стала продовженням ініціативи ЄС розвитку міжрегіональної співпраці, розпочату в 1989 р. – CADSES (Центральний, Адріатичний, Дунайський та Південно-Східний простір). Ініціатива CADSES була повністю інтегрована з Програмою сусідства, що передбачала обсяг допомоги в 75 мільйонів євро для Східного регіону між 2004 та 2006 рр. Враховуючи попередній досвід транскордонної співпраці в рамках програм TACIS, PHARE та INTERREG, нова політика та подальші напрямки для неї були запроваджені в новому Інструменті Європейського сусідства і партнерства (ENPI) [2].

Суть головної мети польсько-української транскордонної співпраці залишається в підтримці сталого розвитку по обидва боки зовнішніх кордонів ЄС, в допомозі задля зменшення різниці у стандартах життя, у розв'язанні проблем та наданні додаткових можливостей, пов'язаних із розширенням ЄС і близькістю регіонів через їх наземні й морські кордони.

Зокрема, програми транскордонної співпраці спрямовані на:

- підтримку економічного та соціального розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів;
- розв'язання спільних проблем у таких сферах, як захист довкілля, охорона здоров'я, боротьба з організованою злочинністю;
- надійність та безпеку кордонів;
- підтримку місцевих транскордонних ініціатив «люди до людей».

Однак, одним із найскравіших прикладів українсько-польської транскордонної співпраці, зокрема в галузі туризму, є створення 14 лютого 1993 року Міжрегіональної Асоціації «Карпатський Єврорегіон», проекти якої втілювалися також на території Чернівецької області. До складу Карпатського Єврорегіону входять наступні адміністративно-територіальні одиниці:

- 1) в Угорщині – області Боршод-Абауй-Земплайн, Гайду, Бігар, Гевеш, Яс, Надкун, Солнок, Саболч, Сатмар;
- 2) у Польщі – Підкарпатське воєводство;
- 3) у Словаччині – Прешівський та Кошицький краї;
- 4) в Румунії – округи Сату Маре, Марамуреш, Сучава, Зілаг, Ботошані, Бігор і Харгіта (повноцінними членами стали лише у 1997 р.);
- 5) в Україні – Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська та Чернівецька області.

Мета діяльності усіх національних виконавчих структур у рамках Карпатського Єврорегіону, в тому числі й АОМС «Єврорегіон Карпати – Україна» полягає у створенні можливості та полегшенні довготривалої дво- та багатосторонньої співпраці в Карпатах, що має призвести до збільшення кількості і розширення кола організацій. У результаті це дасть можливість надавати фінансову та організаційну підтримку суб'єктам співпраці.

Важливим проектом, що безпосередньо торкається Північної Буковини, став українсько-польський проект «Знаємо, куди йдемо. Співпраця органів самоврядування у сфері розвитку Карпатської системи туристичної інформації (КСТІ)» в рамках програми «Польська закордонна допомога – 2010» Міністерства Закордонних Справ Республіки Польща.

Основною метою проекту є покращення доступу до туристичної інформації в Карпатському регіоні шляхом створення КСТІ (територія реалізації проекту – Івано-Франківська, Львівська та Черні-

вещька області). Проект діяв упродовж 9 місяців (з 01.04 до 31.12 2010 р.) та ставив такі цілі:

- підвищення рівня використання туристичного потенціалу Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької області;
- підвищення кваліфікації представників органів влади та місцевого самоврядування та покращення їх знань щодо проектування і впровадження систем туристичної інформації;
- налагодження довготривалої співпраці з польськими представниками органів влади та місцевого самоврядування, які уповноважені на управління системами туристичної інформації;
- становлення та розвиток систем туристичної інформації, розвиток місцевого самоврядування та сфери туризму у визначених областях України.

В ході реалізації проекту реалізовано такі основні заходи:

- навчальні сесії у трьох областях (Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька) для спеціалістів сфери туризму – представників обласних, районних державних адміністрацій, суб'єктів підприємства туристичної галузі;
- навчальні візити до Республіки Польща (Нижньосілезьке та Малопольське воєводства);
- розробка інтегрованої концепції створення та розвитку КСТІ;
- публікація видання з питань туристичного потенціалу Українських Карпат, перспектив розвитку КСТІ, польських прикладів запровадження систем туристичної інформації;
- розробка та впровадження в дію Інтернет-порталу КСТІ [4].

Проект Асоціації «Центр європейської співпраці» (Республіка Польща) розпочався у 2011 р. у рамках програми Міністерства закордонних справ Республіки Польща «Допомога для розвитку 2011» – Україна. Цей проект став продовженням проекту «Знаємо, куди йдемо. Співпраця органів самоврядування у

сфері розвитку Карпатської системи туристичної інформації (КСТІ)».

Головна мета проекту: модернізація українського села та пристосування його до європейських стандартів у сфері позааграрної господарської діяльності (агротуризм).

Завдання проекту:

- підтримка українського бізнес-середовища у сфері розповсюдження позааграрного підприємництва у сільських районах;
- активізація вибраних українських місцевих громад задля покращення якості життя на селі шляхом запровадження місцевих програм розвитку агротуризму;
- поширення використання сучасних інструментів інформатики у сфері Туристичної Інформації з особливим урахуванням агротуризму;
- популяризація агротуризму як ефективного знаряддя активізації місцевих громад та підвищення якості життя сільських жителів.

Результати:

- навчання підприємців-початківців у сфері агротуризму та представників установ бізнес-середовища – завдяки чому учасники здобули компетентність та вміння планувати і вести власну агротуристичну діяльність;
- передача українським тренерам досвіду та вміння самостійно проводити подібні заняття у майбутньому із використанням європейських зразків розвитку агротуризму;
- налагодження контактів із польськими агротуристичними господарствами, галузевими асоціаціями, центрами сільськогосподарського консультування та іншими установами бізнес-середовища;
- розвиток Інтернет-порталу Карпатської системи туристичної інформації (КСТІ) та ін. [4].

У січні 2013 року розпочав роботу проект «Стимулювання розвитку туризму у Карпатському регіоні шляхом покращення сервісу та безпеки туристів»,

який реалізовували в межах програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2007-2013».

Його головним завданням є забезпечення умов для гармонійного розвитку туризму у Карпатському регіоні та налагодженні співпраці між українськими та польськими організаціями в цій галузі. Також в межах проекту планували підготувати кадри для пошуково-рятувальної служби та туристичного супроводу у Карпатському регіоні, а українська сторона має за мету перейняти досвід у польських колег у створенні громадських пошуково-рятувальних пунктів (ГПРП) для надання допомоги туристам і місцевим жителям регіону під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Ініціатором проекту стала ГО «Асоціація Гірських Провідників «Ровінь». Партнери проекту – Львівська обласна контрольно-рятувальна служба туристсько-спортивної спілки України, Польське туристично-краєзнавче товариство (відділ ім. Др. М. Орловіча в Перемишлі), Львівська асоціація розвитку туризму та Гірський добровільний загін рятування «Група Бещадська» [5].

Міжкультурна комунікація в галузі польсько-українського туризму реалізовується також через ряд культурних подій та заходів. У Чернівцях та області відбуваються щорічні міжнародних свята й фестивалі за участі польських представників: фольклорний фестиваль «Буковинські зустрічі», поетичний фестиваль «Meridian Czernovitz», фестиваль-реконструкція «Битва націй».

Міжнародний фольклорний фестиваль «Буковинські зустрічі» започаткований у Польщі в 1989 році. У Чернівцях фестиваль відбувається щорічно з 1999 року. За 26 років існування він став однією з найбільших в Європі фестивальних подій, що відбувається протягом року по чергово в 6 країнах – Польщі, Румунії, Угорщині, Республіці Молдові, Словаччині та Україні. Святкова хода, традиційні виступи фольклорних колективів та

підсумковий гала-концерт збирають всіх учасників в одній програмі, де відтворюються автентичні обряди та звичаї, забуті пісні й танці.

«Meridian Czernovitz» – щорічний з 2010 р. поетичний міжнародний фестиваль, що проходить на початку вересня у місті Чернівці. Основною метою фестивалю є повернення Чернівців на культурну мапу Європи й розвиток діалогу між сучасними українськими поетами та їх зарубіжними колегами. Учасники – відомі та цікаві поети з Німеччини, Австрії, Швейцарії, Великобританії, США, Данії, Нідерландів, Люксембургу, Ліхтенштейну, Польщі, Румунії, Росії, України тощо.

Фестиваль-реконструкція «Битва націй» проводиться Асоціацією Історичних Реконструкторів Середньовіччя з 2010 р. в Хотині. Вже в першому фестивалі взяли участь чотири країни - Росія, Україна, Білорусь і Польща. З 2012 р. фестиваль відбувається у Польщі. Логічним продовженням його в Хотині є фестиваль «Середньовічний Хотин».

Співпраця із польським містом-побратимом Коніном також передбачає участь у різного роду подіях, що зміцнюють міжкультурні зв'язки України та Польщі. Спільно з м. Конін влітку 2012 року був організований міжнародний дитячий табір в місті Поберьові (Польща) та Чернівцях, де діти з малозабезпечених родин отримали змогу відпочити і оздоровитись за кордоном та в таборі в межах Чернівецької області. Також згідно з попередніми домовленостями вперше був організований спільний археологічний табір за участі науковців та студентів з Чернівців, Коніна та Брянська (Росія), який функціонував майже місяць в Польщі. Того ж року вперше чернівецькі юні художники взяли участь в міжнародному пленері, який відбувався у м. Варшава.

Висновки. Дослідження тенденцій міжкультурної взаємодії транскордонного співробітництва України та Польщі в галузі туризму дають підстави позитивно оцінювати таку співпрацю. Процеси

міжкультурної комунікації реалізуються через транскордонні проекти, до яких причетна Чернівецька область. Результатами реалізації проектів стали семінари, тренінги, поїздки для обміну досвідом, розроблені інтернет-ресурси та культурні події й заходи (фестивалі, свята тощо), що сприяють міжкультурній комунікації в галузі польсько-українського туризму.

Транскордонна співпраця в сфері туристичної індустрії України та Польщі є фундаментом для запозичення досвіду організації туризму європейських країн, які вже сьогодні отримують значні надходження від надання послуг іноземним туристам. Це сприятиме використанню переваг українсько-польського транскордонного співробітництва для посилення інтегральної конкурентоспроможності туристичної сфери українсько-польського транскордонного регіону.

Література

1. Аналітичний документ «Карпатський Горизонт 2013» : Мат. н.-техн. конф. «Регіональний вимір євроінтеграційних процесів» (15 липня – 30 листопада 2010, Львів, Україна) / Львівська ОДА. – 2010. – 30 с.
2. Бюлетень представництва Європейської комісії в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/eucooperationnews/14_eucooperationnewsuk.pdf.
3. Галицька М.М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців / М.М. Галицька // Освітологічний дискурс. – 2014. – № 2. – С. 23–32.
4. Проект «Почни свій бізнес на селі. Позааграрна підприємницька діяльність задля добробуту українських селян (агротуризм) // Сайт Регіонального туристично-інформаційного центру Івано-Франківської обл. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rtic.if.ua/objects/c17/1515.html>.
5. Стартував українсько-польський проект, що має посилити безпеку туристів у Карпатському регіоні : [Електронний ресурс] / Офіційний Урядовий портал. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/press/article?art_id=245975050.

Buchko Z., Melenko Y. CROSS-BORDER TOURISM AS A MEANS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION UKRAINE AND POLAND (FOR EXAMPLE, CHERNIVTSI REGION).

The investigation of a cross-border transaction intercultural communication tendencies between Poland and Ukraine in the field of tourism is studied in this paper. Through the Polish and Ukrainian cooperation in the sphere of tourism an international communication and a cross-border tourism are analyzed: tourism flows, realization of cross-border projects, institutional tourism providing in the aspect of polish-ukrainian tourism cooperation. Here are determined main obstacles, prospects and advantages of a cross-border cooperation between Poland and Ukraine in the tourism realm at present time. The processes of intercultural communication through the analysis of cross-border projects and the results of their implementation in terms of Ukrainian-Polish tourism cooperation was defined. The example of cross-border projects that were implemented over the last 20 years, their impact on the sustainable development of tourism in the Chernivtsi region was revealed. A number of cultural events and activities that promote intercultural communication in the Polish-Ukrainian tourism was defined. The scientific novelty of work consists in the analysis of features and tendencies of problems and prospects of development of transfrontal collaboration in the aspect of cross-cultural tourist communication. The research and practice value of research consists in the informative accumulation of data in relation to a українсько-польської transfrontal collaboration in the sphere of cross-cultural tourist communication, in forming of suggestions in relation to the programs of development of tourism in Ukraine with the aim of establishment of the stable Polish-Ukraine collaboration.

Keywords: cross-border cooperation, cross-border tourism, cross-border project, euroregion, intercultural communication.

**Бучко Ж.І., Меленко Я.І.
ТРАНСГРАНИЧНИЙ ТУРИЗМ КАК
СРЕДСТВО МЕЖКУЛЬТУРНОГО
ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ УКРАИНЫ И
ПОЛЬШИ (НА ПРИМЕРЕ ЧЕРНО-
ВИЦКОЙ ОБЛАСТИ).**

В статье исследованы тенденции межкультурного взаимодействия трансграничного сотрудничества Украины и Польши в области туризма. Определены процессы межкультурной коммуникации через анализ программ трансграничных проектов и результатов их реализации в аспекте украинско-польского туристического сотрудничества. На примере трансграничных проектов, реализуемых в течение последних 20-ти лет, выявлено их влияние на устойчивое развитие туризма в Черновицкой области. Определен ряд культурных событий и мероприятий, способствующих межкультурной коммуникации в области польско-украинского туризма.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, трансграничный туризм, трансграничный проект, еврорегионы, межкультурная коммуникация.